

Angst voor de schoolpoort?

Praktijk wetenschappelijk onderzoek HOGENT 2017-2019

Gino Ameye – Agnès Biltris – Griet De Nys – Nadine De Stercke – Francisca Van Drongelen – Peter Wallegem

**HO
GENT**

15/01/2020

3

Agenda

1. Aanleiding van het onderzoek
2. Onderzoeksvragen
3. Onderzoeksmethode
4. Resultaten

**HO
GENT**

1. Aanleiding van het onderzoek

- Ervaringen Kinder- en jeugdpsychiatrie De Kaap (KARUS)
- Geen onderzoek in Vlaanderen over Schoolweigering
- Schoolweigering is ongekend vs. zeer herkenbaar

**HO
GENT**

HOGENT - Studiedag Schoolweigering – 14-01-2020

2. Onderzoeksvragen

Welke systemische inzichten dragen bij tot een beter begrip en een effectieve aanpak en behandeling van de problematiek van schoolweigering?

1. Hoe kunnen we **schoolweigering definiëren**?
2. Vanuit welke **perspectieven** kijken de betrokken actoren naar de problematiek van schoolweigering?
3. Welke **systemische mechanismen beïnvloeden** de problematiek van schoolweigering?
4. Welke **impact** hebben de verschillende perspectieven van de actoren op **de aanpak en behandeling** van schoolweigering?
5. Wat zijn mogelijke alternatieven om **de aanpak en behandeling van de problematiek te optimaliseren**?

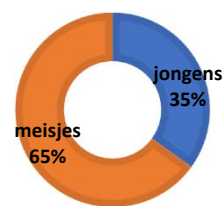
**HO
GENT**

3. Onderzoeksmethode

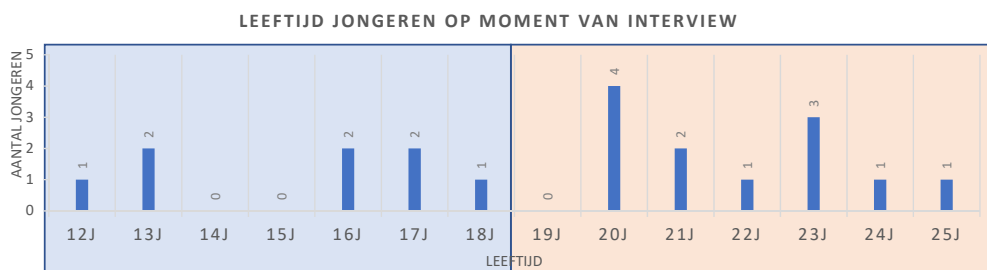
- Literatuurstudie
- Case studies
 - Zoeken respondenten
 - Respondenten toetsen aan “de criteria” van schoolweigering
 - Interviews afnemen, uitschrijven, open coderen, analyseren
 - Conceptualiseren – thema’s clusteren
 - Verbinden concepten aan aanpak
 - Uitwerken filmpje en tool voor aanpak

3.1 Info respondenten

20 jongeren van 12 t.e.m. 25 jaar

3.1 info respondenten

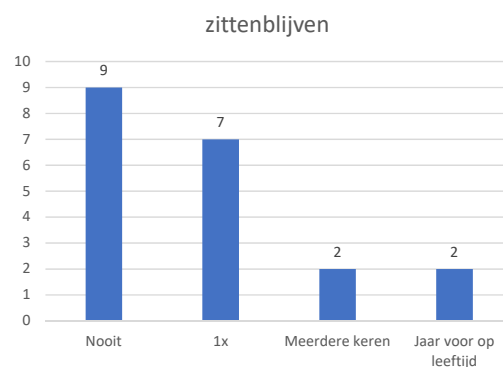
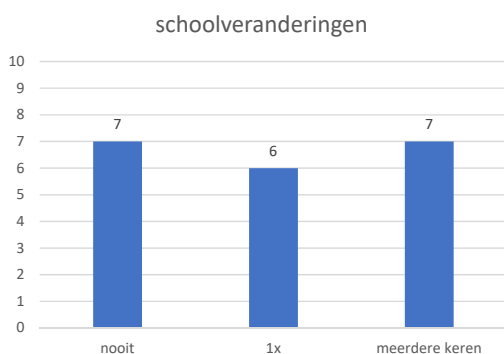
Werden ook geïnterviewd:

- 6 moeders
- 5 vaders
- 3 CLB-medewerkers
- 3 therapeuten
- 2 leerlingbegeleiders
- 1 klastitularis
- 1 grootmoeder
- 1 kinderarts
- 2 vrienden van de jongere

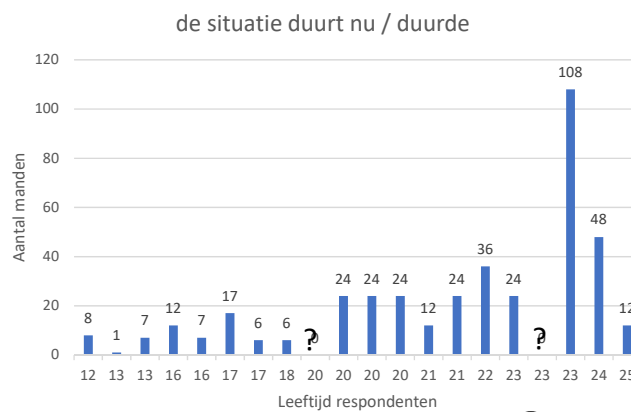
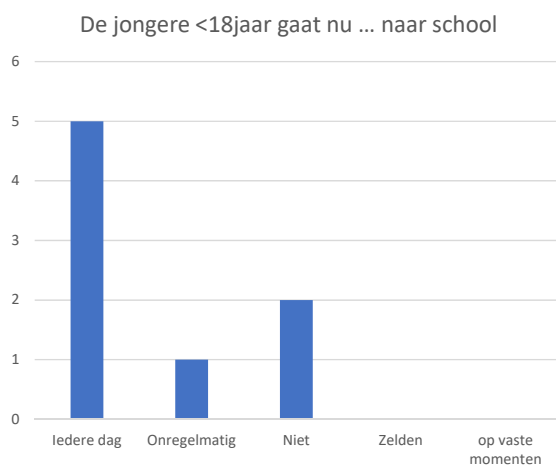
**HO
GENT**

3.1 info respondenten - schoolloopbaan

**HO
GENT**

3.1 Info respondenten - schoolloopbaan

**HO
GENT**

4. Onderzoeksresultaten

4.1 - Begripsbepaling en -afbakening schoolweigering (vraag 1)

4.2 – Systemische mechanismen en dynamieken in kaart (vraag 2, 3 & 4)

4.3 – Suggesties en inspiraties om de aanpak van schoolweigering te optimaliseren (vraag 5)

**HO
GENT**

4.1.1 Schoolweigering is...

- ... een (non-verbaal) signaal
- Heeft een onderliggende problematiek?
- Valt niet lineair te verklaren
- Houdt risico's in op lange termijn
- Mist voornamelijk bij het cruciale prille ontstaan van de problematiek een gepaste aanpak (focus op onderwijs)

**HO
GENT**

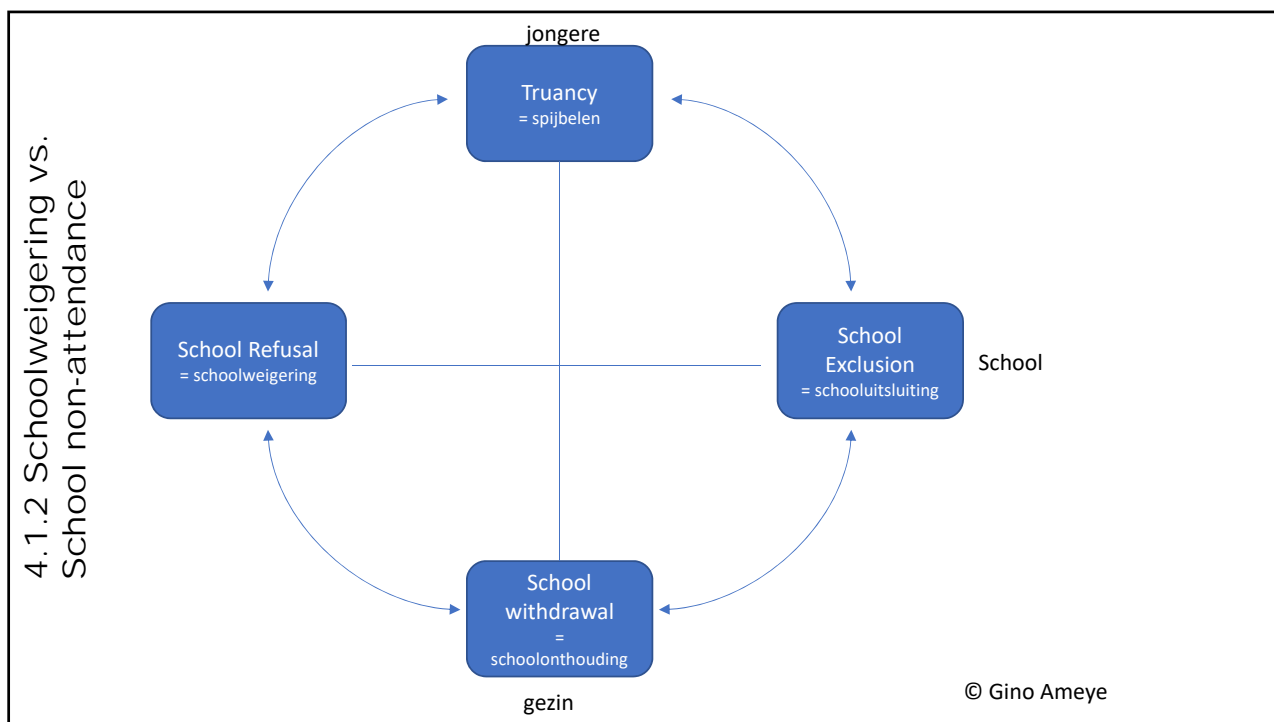
4.1.1 Schoolweigering is...

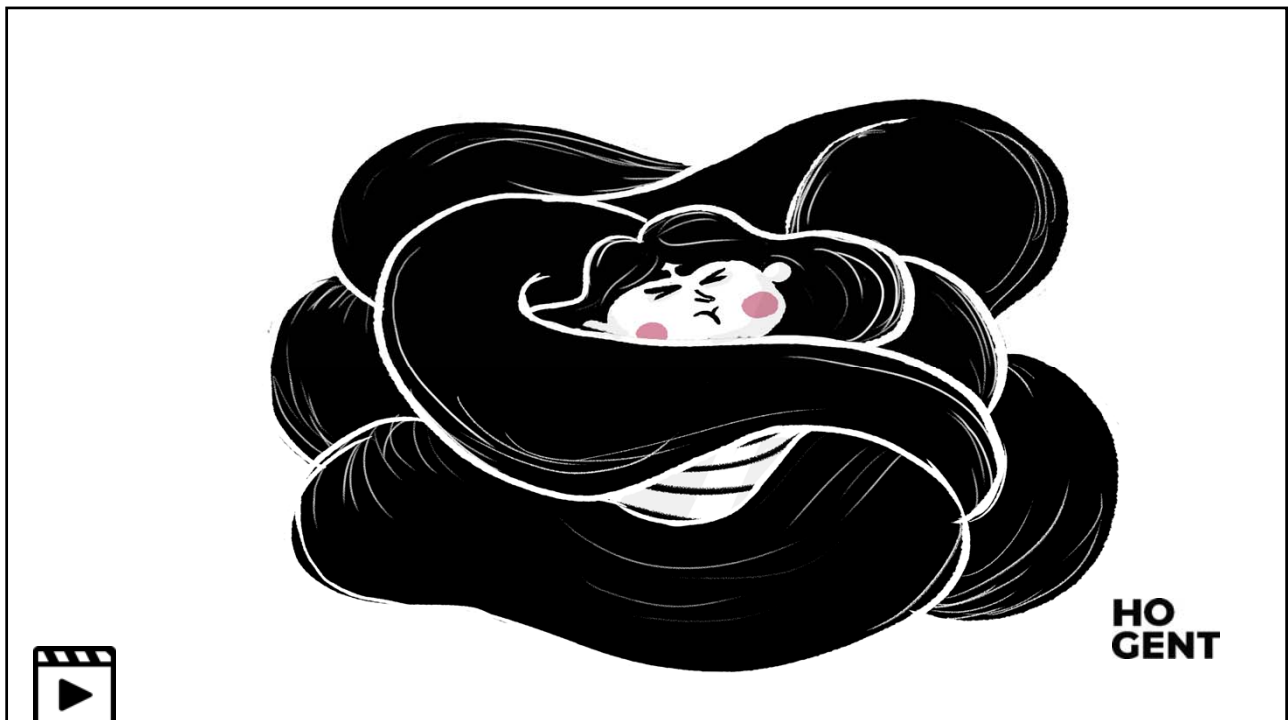
- gebaseerd op Heyne et al. (2011) & Berg (1996) en aangepast
- kenmerken en geen criteria
- 6de kenmerk toegevoegd: uitblijven van sluitende verklaring (niet-causaal denken)
- Uit onderzoekstekst 'Schoolweigering: waar spreken we over' (Ameye et. al, 2019). → te vinden op de onderzoekswebsite www.hogent.be/angstvoordeschoolpoort

**HO
GENT**

- Het vooruitzicht om naar school te gaan brengt (of bracht in het verleden) grote **emotionele onrust** te weeg. Deze klachten verminderen/verdwijnen als de jongere thuis mag blijven.
 - Mogelijke kenmerken zijn stress, spanning, paniek, onrust
 - Het kan plots ontstaan of geleidelijk, deels of volledig, maar is meestal progressief wat kan leiden tot een volledige schoolafwezigheid (soms van lange duur).
 - De weigering kan voorafgegaan worden door bv. een schoolafwezigheid omwille van ziekte, een gebeurtenis in de omgeving, maar is geen voorwaarde.
 - De problematiek kan zich uitbreiden op andere domeinen (bv. vrije tijd), maar is geen voorwaarde.
- De moeilijkheden vertalen zich in **klachten bij het vooruitzicht naar school te moeten gaan**. Deze klachten verminderen/verdwijnen wanneer de jongere thuis mag blijven:
 - lichamelijke klachten (buikpijn, hoofdpijn, misselijkheid)
 - angstreacties gaande van het niet meer loslaten van de verzorgingsfiguur, angst voor alles wat met school te maken heeft (sociaal of prestatiegericht) en/of paniekaanvallen.
 - Mogelijks hevig verzet bij verdere aandrang tot schoollopen
 - Mogelijks een negatieve en gelaten stemming, lusteloosheid, zich futloos voelen, het gevoel 'op' te zijn, sociaal isolement.
- De jongere is **overwegend thuis en de ouders zijn over het algemeen op de hoogte** van de (aanhoudende) tegenzin of weigering om naar school te gaan of te blijven.
- Jongere en ouders hebben/hadden (initieel) de (onderliggende) **wil om naar school te gaan** maar het lukt niet. Er is onvermogen.
- Er is **geen** sprake van **ernstig antisociaal gedrag** zoals stelen of vandalisme buiten de weerstand van de jongere tegen de pogingen om naar school te gaan.
- Er is vaak **geen sluitende verklaring op dit onrustige moment** waarom deze jongere niet naar school kon gaan met bij aanvang van de problematiek.

**HO
GENT**

4.2 – Systemische mechanismen en dynamieken in kaart

Afstemming

- Begrip/erkenning
Gemeenschappelijke definiëring
- Erkenning inzet
- Persoonlijke betrokkenheid
- Verbondenheid
- Samenwerking
- Mentaliseren

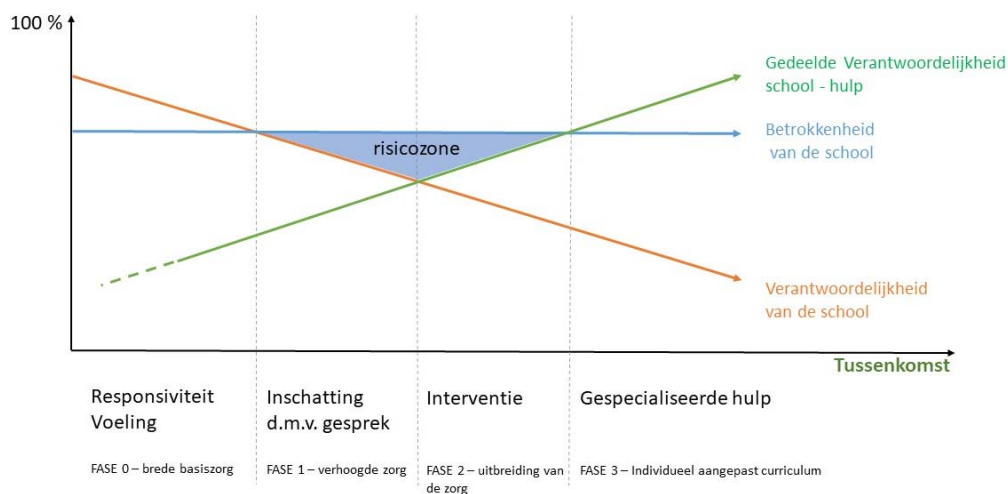
Mismatch

- Teleologisch redeneren
- Spraakverwarring
- Schuldinductie
- Defensieve ingesteldheid
- Splitsing

15/01/2020

19

4.3 – Suggesties en inspiraties om de aanpak van schoolweigering te optimaliseren

**HO
GENT**

Aan de slag

	Wat is er aan de hand?	Hoe denk je dat de jongere zijn situatie beleeft?
Volgens de jongere		
Volgens ouder 1		
Volgens ouder 2		
Plusouder:		
Schoolse betrokkene 1: namelijk ...		
Schoolse betrokkene 2: namelijk ...		
Schoolse betrokkene 3: namelijk ...		
Hulpverlener 1 (CLB, arts, psycholoog ...) namelijk ...		
Hulpverlener 2 (CLB, arts, psycholoog ...) namelijk ...		
Andere betrokkenen (broer, zus, klasgenoot ...) nl ...		

Reflectie

— Iedereen kijkt vanuit de eigen 'bril' naar de situatie, net omwille van de

onduidelijkheid. Met bovenstaand schema komen de betrokkenen tot meer begrip en ontstaat een gemeenschappelijke taal.

Gebaseerd op AMBIT approach (Bevington, D., & Fuggle, P., 2012)

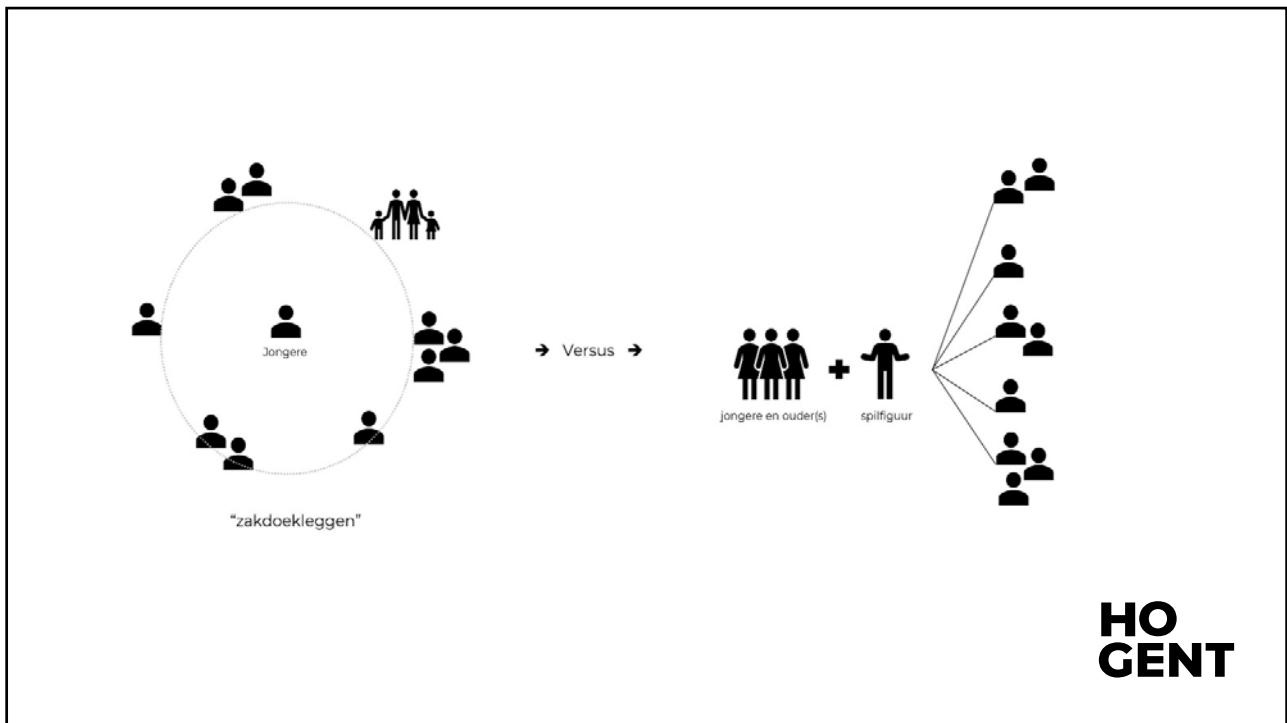
**HO
GENT**

Aan de slag

	Wat heb ik ondernomen? Wat was het effect?	Wat is er nodig en hoe kan ik (of wie nog) hiertoe bijdragen?
Volgens de jongere		
Volgens ouder 1		
Volgens ouder 2		
Plusouder:		
Schoolse betrokkene 1: namelijk ...		
Schoolse betrokkene 2: namelijk ...		
Schoolse betrokkene 3: namelijk ...		
Hulpverlener 1 (CLB, arts, psycholoog ...) namelijk ...		
Hulpverlener 2 (CLB, arts, psycholoog ...) namelijk ...		
Andere betrokkenen (broer, zus, klasgenoot ...) nl ...		

Gebaseerd op AMBIT approach (Bevington, D., & Fuggle, P., 2012)

**HO
GENT**

En de ouders,
hulpverlening?

REFERENTIES

- Ameye, G., Biltris, A., De Nys, G., De Stercke, N., Van Drongelen, F. & Wallegem, P. (2019). *Schoolweigeren: waar spreken we over*. Gent, HOGENT
- Archer, T., Filmer-Sankay, C., & Fletcher-Campbell, F. (2003). *School phobia and school refusal: Research into causes and remedies*: National Foundation for Educational Research Association, A. P. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5™)*: American Psychiatric Pub.
- Berg, I. (1996). School avoidance, school phobia, and truancy. *Child and adolescent psychiatry: A comprehensive textbook*, 2, 1104-1110.
- Berg, I. (1997). School refusal and truancy. *Archives of disease in childhood*, 76(2), 90-91.
- Bevington, D., & Fuggle, P. (2012). *Supporting and enhancing mentalization in community outreach teams working with socially excluded youth: The AMBIT approach*. In N. Midgley & I. Vrouva (Eds.), *Minding the child: Mentalization-based interventions with children, young people and their families* (pp. 163 – 186). Hove, UK: Routledge
- Broadwin, I. T. (1932). A contribution to the study of truancy. *American Journal of Orthopsychiatry*, 2(3), 253.
- Egger, H. L., Costello, J. E., & Angold, A. (2003). School refusal and psychiatric disorders: a community study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42(7), 797-807.
- Flakierska-Praquin, N., Lindström, M., & Gillberg, C. (1997). School phobia with separation anxiety disorder: a comparative 20-to 29-year follow-up study of 35 school refusers. *Comprehensive Psychiatry*, 38(1), 17-22.
- Fremont, W. P. (2003). School refusal in children and adolescents. *American Family Physician*, 68(8), 1555-1560.
- Fujita, M., Fujiwara, J., Maki, T., Shibusaki, K., Shigeta, M., & Nii, J. (2009). Pediatric chronic daily headache associated with school phobia. *Pediatrics International*, 51(5), 621-625.
- Gallé-Tessonneau, M., Doron, J., & Grondin, O. (2017). Des critères de repérage aux stratégies de prise en charge du refus scolaire: une revue de littérature internationale systématique. *Pratiques Psychologiques*, 23(1), 1-19.
- Gaspard, J.-L., Brandibas, G., & Fouraste, R. (2007). Refus de l'école: les stratégies thérapeutiques en médecine générale. *Neuropsychiatrie de l'enfance et de l'adolescence*, 55(7), 367-373.
- Haarman, G. (2009). School refusal behavior: Effective techniques to help children who can't or won't go to school. In.
- Havik, T., Bru, E., & Ertesvag, S. K. (2015). School factors associated with school refusal- and truancy-related reasons for school non-attendance. *Social Psychology of Education*, 18(2), 221-240. doi:10.1007/s11218-015-9293-y
- Hersov, L. A. (1960). Refusal to go to school. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 1(2), 137-145.
- Heyne, D., Sauter, F. M., Van Widenfelt, B. M., Vermeiren, R., & Westenberg, P. M. (2011). School refusal and anxiety in adolescence: non-randomized trial of a developmentally sensitive cognitive behavioral therapy. *Journal of anxiety disorders*, 25(7), 870-878.
- Heyne, D. A., Vreeke, L. J., Maric, M., Boelens, H., & Van Widenfelt, B. M. (2016). Functional Assessment of School Attendance Problems: An Adapted Version of the School Refusal Assessment Scale-Revised. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 1063426616661701.
- Heyne, D., Gren-Landell, M., Melvin, G., & Gentle-Genitty, C. (2019). *Differentiation between school attendance problems: Why and how?* Cognitive and Behavioral Practice, 26, 8-34.
- Johnson, A. M., Falstein, E. I., Szurek, S., & Svendsen, M. (1941). School phobia. *American Journal of Orthopsychiatry*, 11(4), 702.
- Kearney, C. (2008). *Helping school refusing children and their parents: A guide for school-based professionals*: Oxford University Press.
- Kearney, C. A. (2007a). Forms and functions of school refusal behavior in youth: An empirical analysis of absenteeism severity. *Journal of child psychology and psychiatry*, 48(1), 53-61.
- Kearney, C. A. (2007b). *Getting your child to say "Yes" to school: A guide for parents of youth with school refusal behavior*: Oxford University Press, USA.
- Keppens, G., Spruyt, B., & Roggemans, L. (2014). Van occasionele tot reguliere spijbelaar: Een onderzoek naar het profiel van spijbelaars en de invloed van school en omgeving op spijbelen. *Brussels: Vrije Universiteit Brussel*.
- Thambirajah, M., Grandison, K. J., & De-Hayes, L. (2008). *Understanding school refusal: A handbook for professionals in education, health and social care*: Jessica Kingsley Publishers.
- Verheij, F. (2009). *Kinder-en jeugdpsychiatrie*: Uitgeverij Van Gorcum.

25

Dank aan alle partners, betrokkenen en
getuigenissen

www.hogent.be/angstvoordeschoolpoort

KARUS
TOONAANGEVENDE IN
GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG

STEUN
PUNT

Onderwijs
centrum.gent

gent:

HO
GENT